

شناسایی شرایط مرزی تیر یک‌سرگیردار در تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر*

حسن جلالی^(۱) فهیمه نوحی^(۲)

چکیده سازه‌های مکانیکی اغلب دارای اتصالات یا شرایط مرزی هستند که دینامیک سازه را تا حد زیادی تحت تأثیر قرار می‌دهد. مدل‌سازی دینامیکی سازه‌های مکانیکی مستلزم شناخت و مدل‌سازی دقیق اتصالات موجود در سازه و یا شرایط مرزی سازه می‌باشد. در این مقاله شناسایی سطوح تماس خطی در شرایط مرزی تیر یک‌سرگیردار در تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر (غیرصلب) مورد بررسی قرار گرفته است. ابتدا روشی بر پایه استفاده از فرکانس‌های طبیعی برای تعیین پارامترهای شرایط مرزی معرفی می‌شود. در ادامه دقت روش معرفی شده با استفاده از داده‌های شبیه‌سازی شده و داده‌های تجربی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. نتایج شناسایی مبنای دقت روش مورد استفاده می‌باشد.

واژه‌های کلیدی شرایط مرزی؛ تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر؛ شناسایی پارامترها.

Boundary Condition Identification of a Clamped Beam in the Flexible Support

H. Jalali

F. Noohi

Abstract Mechanical structures usually contain joints or boundary conditions which affect their dynamic characteristics. Dynamic modeling of mechanical structures depends upon precise modeling of joints or boundary conditions. In this paper identification of boundary conditions of a clamped beam in flexible (non-rigid) support is considered. An identification approach for support parameters is introduced based on using natural frequencies. Simulated and experimental case studies are used to show the applicability of the introduced model. The results show the accuracy of the proposed method.

Key Words Boundary conditions; flexible support; Parameters identification

*تاریخ دریافت مقاله ۹۴/۶/۱ و تاریخ پذیرش آن ۹۴/۱۱/۲۱ می‌باشد. DOI: 10.22067/fum-mech.v28i2.49301

(۱) نویسنده مسئول: دانشیار، دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی اراک. Jalali@arakut.ac.ir

(۲) دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی اراک.

مقدمه

شرایط مرزی نقش کلیدی در تعیین رفتار دینامیکی و مشخصه‌های مودال سازه‌های مکانیکی دارند. از این رو ایجاد مدل‌های دینامیکی دقیق برای شرایط مرزی در تحلیل دینامیکی سازه‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است؛ زیرا مدل‌سازی و تحلیل دینامیکی سازه‌های واقعی دارای شرایط مرزی و اتصالات کار ساده‌ای نیست. روش‌های زیادی در گذشته برای شناسایی پارامترهای اتصالات مکانیکی و یا شرایط مرزی ارائه شده است. باید توجه داشت که به‌کارگیری اکثر روش‌های شناسایی پارامتر، مستلزم درک فیزیکی درستی از سازه می‌باشد که خود مستلزم انتخاب پارامترهایی است که خطای مدل‌سازی را کاهش دهد و همچنین پاسخ سازه به این پارامترها حساس باشد.

مطالعات بسیاری در زمینه شناسایی پارامترهای اتصال و شرایط مرزی با روش‌های مختلف و به‌ویژه روش به‌هنگام‌سازی صورت گرفته است. گئو و همکارانش [1] از یک روش برای شناسایی پارامترهای اتصال پیچی استفاده کردند. در روش آنها از شرایط مرزی حاکم بر تیر، معادله مشخصه و فرکانس‌های طبیعی برای شناسایی پارامترهای اتصال استفاده می‌شود. وال و همکارانش [2] یک اتصال تیر-ستون را براساس داده‌های مودال مدل‌سازی و تصحیح کردند. شناسایی پارامترهای اتصال این سازه با کمینه نمودن اختلاف بین فرکانس‌های طبیعی تحلیل اجزای محدود و آزمایش صورت گرفته است. گانت و همکارانش [3] یک مدل ساده‌شده از سختی اتصال را تعریف و به‌هنگام‌سازی کردند. هدف از این کار، تعریف یک مدل خطی ساده از اتصالات استفاده‌شده در هوافضا و اثبات کارایی این مدل می‌باشد. تول و ازگون [4] یک روش شناسایی تجربی براساس تجزیه تابع پاسخ فرکانسی و الگوریتم بهینه‌سازی برای مدل‌سازی اتصالات ارائه کردند. مشخصه‌های اتصال در ترم‌هایی

از مقادیر سختی و میرایی خطی و پیچشی و با استفاده از تجزیه تابع پاسخ فرکانسی محاسبه شده است. کائو و همکارانش [5] روش شناسایی پارامترهای اتصال تیر یک‌سرگردار را براساس مدل‌سازی اجزای محدود و تابع پاسخ فرکانسی ارائه کردند. در این مقاله آنها از یک الگوریتم تکراری براساس حساسیت برای کمینه کردن نرم (Norm) باقی مانده تابع پاسخ فرکانسی و روش حداقل مربعات برای حل معادله تکرارشونده استفاده کردند. هانگ [6] تکنیک‌های شناسایی پارامترهای اتصال سازه را با استفاده از تابع پاسخ فرکانسی ارائه داده است. روش شناسایی ضرایب سختی و میرایی با کمک توابع پاسخ فرکانسی، روی فرکانس‌های طبیعی کار می‌کند، به‌نحوی که پارامترهای اتصال برای هر فرکانس تعیین می‌شود و با روش‌های آماری از آنها میانگین‌گیری می‌گردد و شناسایی دقیق صورت می‌پذیرد. زانگ و همکارانش [7] به شناسایی پارامترهای اتصال در سازه‌های تیرمانند پرداختند. این مقاله یک روش معکوس را ارائه می‌دهد که برای تخمین اتصال سازه‌های یک‌بعدی مانند لوله قابل کاربرد است. احمدیان و همکارانش [8] یک روش جدید برای تعیین پارامترهای شرایط مرزی براساس معادله مشخصه کاهش مرتبه یافته ارائه کردند. مرتبه معادله مشخصه غیرخطی برابر با تعداد درجات آزادی در مرز سازه می‌باشد که بخش کوچکی از مرتبه سازه کامل است. در نتیجه میزان محاسبات برای تعیین شرایط مرزی تا حد زیادی کاهش می‌یابد. لی [9] یک روش به‌هنگام‌سازی برپایه استفاده از معادله مشخصه کاهش مرتبه یافته برای تعیین شرایط مرزی سازه‌های تیرمانند ارائه کرد. جلالی [10] روشی براساس استفاده از معادله مشخصه کامل سازه برای تعیین پارامترهای سطوح تماس خطی ارائه نمود. روش ارائه‌شده با استفاده از نتایج تجربی برای شناسایی پارامترهای اتصالات پیچی خطی مورد استفاده قرار گرفت. در این مقاله روش ارائه شده توسط جلالی [10] برای شناسایی پارامترهای

به منظور شناسایی، از مدل سازی دینامیکی سازه تیر مانند استفاده می شود. در مدل سازی ریاضی سازه مذکور که در شکل (۱-ب) نشان داده شده است، قسمت تیری توسط تئوری تیر اویلر-برنولی و اثر تکیه گاه انعطاف پذیر تیر به صورت ترکیبی از یک فنر پیچشی با سختی k_θ حول محور z و یک فنر خطی با سختی k_w در راستای تغییر شکل عرضی تیر مدل می شود. لازم به ذکر است فنرهای خطی و پیچشی به عنوان سختی معادل تکیه گاه انعطاف پذیر تیر در مدل ریاضی منظور می شوند. مشخصات سختی تکیه گاه انعطاف پذیر بر پاسخ دینامیکی سازه و به ویژه فرکانس های طبیعی آن تأثیر گذار است. هدف در این مقاله، شناسایی پارامترهای سختی تکیه گاه انعطاف پذیر با استفاده از فرکانس های طبیعی است. در قسمت بعد مدل سازی دینامیکی تیر ارائه می شود.

مدل سازی دینامیکی

همان گونه که پیشتر عنوان شد، در این مقاله شناسایی پارامترهای تکیه گاه تیر با استفاده از فرکانس های طبیعی آن انجام می شود. در این قسمت مدل سازی دینامیکی به منظور تعیین فرکانس های طبیعی سازه ارائه می شود. برای محاسبه فرکانس های طبیعی از مدل سازی دینامیکی سازه نشان داده شده در شکل (۱-ب) استفاده می شود. تئوری تیر اویلر-برنولی برای مدل سازی این سازه به کار گرفته شده است. معادله حاکم بر ارتعاش آزاد سازه تیر مانند به صورت زیر نوشته می شود:

$$EI \frac{\partial^4 w}{\partial x^4} + \rho A \frac{\partial^2 w}{\partial t^2} = 0 \quad (1)$$

در معادله فوق $w(x, t)$ تغییر شکل عرضی تیر، E مدول الاستیسیته، I ممان دوم سطح مقطع تیر، ρ چگالی حجمی و A مساحت سطح مقطع تیر می باشد.

شرایط مرزی تعمیم داده می شود. در مقاله مذکور به شناسایی پارامترهای سختی اتصالات پیچی با استفاده از نتایج تجربی پرداخته شده است.

در این مقاله به شناسایی پارامترهای سختی شرایط مرزی با استفاده از نتایج شبیه سازی شده و تجربی پرداخته می شود. برای این منظور یک تیر با تکیه گاه انعطاف پذیر مدل سازی دینامیکی می شود و روابط مربوط به معادله مشخصه آن استخراج می شود. با استفاده از معادله مشخصه روشی برای شناسایی پارامترهای شرایط مرزی معرفی می شود. به منظور ارزیابی روش معرفی شده، ابتدا از یک سازه شبیه سازی شده استفاده می شود. فرکانس های طبیعی سازه و تخمین ضرایب سختی تکیه گاه با استفاده از مدل سازی و تحلیل اجزای محدود برای این سازه به دست می آیند. با استفاده از فرکانس های طبیعی و به کارگیری روش شناسایی معرفی شده، پارامترهای سختی تکیه گاه انعطاف پذیر شناسایی و با مقادیر تخمین زده شده مقایسه می شوند. در ادامه برای ارزیابی بیشتر روش معرفی شده از نتایج فرکانس های طبیعی به دست آمده از یک سازه واقعی استفاده و مشخصات سختی تکیه گاه سازه شناسایی می شوند. در قسمت بعد به تشریح صورت مسئله مورد بررسی در این مقاله پرداخته می شود.

تشریح صورت مسئله

یک سازه تیر مانند با سطح مقطع مستطیلی که در یک انتها توسط تکیه گاه انعطاف پذیر ثابت شده و انتهای دیگر آن آزاد است، مطابق شکل (۱-الف) مورد بررسی قرار می گیرد. پارامترهای سختی تکیه گاه انعطاف پذیر باعث تغییر مشخصه های مودال تیر مانند فرکانس های طبیعی و شکل مدهای آن می شود. بنابراین با استفاده از مشخصه های مودال تجربی شبیه سازی شده و استفاده از یک روش شناسایی می توان پارامترهای سختی تکیه گاه را تعیین نمود.

از آنجا که هدف محاسبه فرکانس های طبیعی سازه تیرمانند می باشد، پاسخ ارتعاش آزاد تیر نشان داده شده در شکل (۱-ب) را می توان به صورت داده شده در شکل (۱-ب) را می توان به صورت تابع $Y(x)$ شکل مود سازه تیرمانند (یعنی تیر به همراه تکیه گاه انعطاف پذیر) و ω فرکانس طبیعی تیر می باشد. با تغییر پارامترهای سختی تکیه گاه فرکانس های طبیعی ω - و شکل مودهای سازه - $Y(x)$ - تغییر می کنند. پاسخ ارتعاش آزاد باید معادله حاکم بر نوسان تیر (معادله ۱) و شرایط مرزی (معادلات ۲-۵) را ارضا کند. با جای گذاری پاسخ ارتعاش آزاد درون معادلات (۵-۱) خواهیم داشت:

$$Y''''(x) - \lambda^4 Y(x) = 0, \quad \lambda^4 = \rho A \omega^2 / EI \quad (۶)$$

$$EIY'''(0) + k_w Y(0) = 0 \quad (۷)$$

$$EIY''(0) - k_\theta Y'(0) = 0 \quad (۸)$$

$$EIY''(L) = 0, \quad EIY'''(L) = 0 \quad (۹-۱۰)$$

معادله (۶) معادله حاکم بر شکل مودهای سازه تیرمانند می باشد. با حل معادله (۶) تابع شکل مودهای سازه نشان داده شده در شکل (۱-ب) به صورت زیر به دست می آید،

$$Y(x) = C_1 \sin(\lambda x) + C_2 \cos(\lambda x) + C_3 \sinh(\lambda x) + C_4 \cosh(\lambda x) \quad (۱۱)$$

تابع شکل مود معرفی شده در رابطه (۱۱) باید شرایط ذکر شده در روابط (۷-۱۰) را برآورده کند. با جای گذاری رابطه (۱۱) درون معادلات (۷-۱۰) به دسته معادلاتی به این شکل می رسیم:

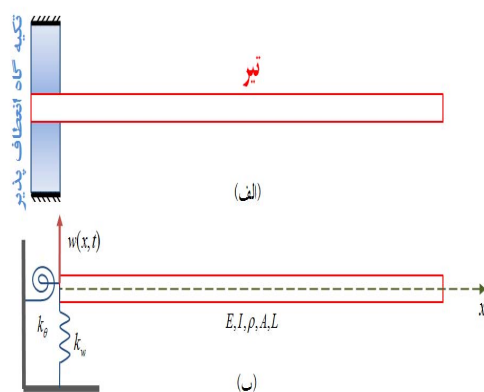
شرایط مرزی حاکم بر سازه نشان داده شده در شکل (۱-ب) به صورت زیر می باشد:

$$EI \frac{\partial^3 w(x,t)}{\partial x^3} \Big|_{x=0} + k_w w(x,t) \Big|_{x=0} = 0 \quad (۲)$$

$$EI \frac{\partial^2 w(x,t)}{\partial x^2} \Big|_{x=0} - k_\theta \frac{\partial w(x,t)}{\partial x} \Big|_{x=0} = 0 \quad (۳)$$

$$EI \frac{\partial^2 w(x,t)}{\partial x^2} \Big|_{x=L} = 0, \quad EI \frac{\partial^3 w(x,t)}{\partial x^3} \Big|_{x=L} = 0 \quad (۴-۵)$$

روابط (۲ و ۳) به ترتیب تعادل نیروهای برشی و گشتاورهای خمشی تیر در محل تکیه گاه انعطاف پذیر را نشان می دهد. چون تغییر شکل تیر در محل تکیه گاه بسیار ناچیز می باشد، از اثرات اینرسی تکیه گاه انعطاف پذیر صرف نظر شده است. همان گونه که در قسمت های بعد بررسی خواهد شد اثرات جرمی تکیه گاه انعطاف پذیر در مودهای پایین ناچیز و قابل صرف نظر نمودن است.

شکل ۱ الف) سازه تیرمانند با تکیه گاه انعطاف پذیر، ب) مدل ریاضی سازه

می شود.

از آن جا که در ادامه با استفاده از دترمینان ماتریس $[D(\omega)]$ به شناسایی پارامترها پرداخته می شود و به منظور نیل به هدف مورد نظر این مقاله، ابتدا ماتریس $[D(\omega)]$ به شکل زیر نوشته می شود،

$$D(\omega) = \bar{D}(\omega) + K_J = \begin{bmatrix} -\lambda^3 & 0 & \lambda^3 & 0 \\ 0 & -\lambda & 0 & \lambda \\ -\cos(\lambda L) & \sin(\lambda L) & \cosh(\lambda L) & \sinh(\lambda L) \\ -\sin(\lambda L) & -\cos(\lambda L) & \sinh(\lambda L) & \cosh(\lambda L) \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 & k_1 & 0 & k_1 \\ -k_2 & 0 & -k_2 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \quad (13)$$

ماتریس K_J در معادله (13) از پارامترهای سختی تکیه گاه تیر تشکیل شده است و می توان آن را با استفاده از حاصل ضرب ماتریس های سطری و ستونی و به شکل $K_J = k_1 u_1 v_1^T + k_2 u_2 v_2^T$ که در آن،

$$[u_1 \quad v_1 \quad u_2 \quad v_2] = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \end{bmatrix} \quad (14)$$

بردارهای پایه u_i و v_i ، ($i = 1, 2$) در معادله (14) بردارهای پایه تشکیل دهنده ماتریس سختی تکیه گاه هستند. فرض می شود n فرکانس طبیعی سازه نشان داده شده در شکل (1) از آزمایش یا شبیه سازی معلوم می باشند. فرکانس های طبیعی اندازه گیری یا شبیه سازی شده، باید معادله مشخصه را ارضا نمایند. با جای گذاری فرکانس ω_j ، $j = 1, 2, \dots, n$ درون رابطه (13) ماتریس $D(\omega_j)$ را می توان به شکل زیر مرتب نمود [10]،

$$D(\omega_j) = \hat{D}_s(\omega_j) + k_s u_s v_s^T, \quad s = 1 \text{ or } 2 \quad (15)$$

$$[D(\omega)]\{c\} = \begin{bmatrix} -\lambda^3 & k_1 & \lambda^3 & k_1 \\ -k_2 & -\lambda & -k_2 & \lambda \\ -\cos(\lambda L) & \sin(\lambda L) & \cosh(\lambda L) & \sinh(\lambda L) \\ -\sin(\lambda L) & -\cos(\lambda L) & \sinh(\lambda L) & \cosh(\lambda L) \end{bmatrix} \begin{Bmatrix} C_1 \\ C_2 \\ C_3 \\ C_4 \end{Bmatrix} = \begin{Bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{Bmatrix} \quad (12)$$

در رابطه (12) $k_1 = \frac{k_w}{EI}$ و $k_2 = \frac{k_\theta}{EI}$ دسته معادلات معرفی شده در رابطه (12) در صورتی دارای جواب غیر صفر می باشند که $|D(\omega)| = 0$. این معادله به عنوان معادله مشخصه سازه شناخته می شود. با حل معادله مشخصه فرکانس های طبیعی به دست می آیند. با جای گذاری فرکانس های طبیعی درون معادله (12) می توان ضرایب شکل مود متناظر با هر فرکانس طبیعی را به دست آورد. در ادامه با استفاده از ماتریس $[D(\omega)]$ روشی برای شناسایی پارامترهای شرایط مرزی تیر ارائه می شود.

روش شناسایی پارامترهای شرایط مرزی

همان گونه که در قسمت قبل عنوان شد با حل معادله مشخصه سازه فرکانس های طبیعی به دست می آیند. معادله مشخصه تابعی از فرکانس های طبیعی و پارامترهای سختی تکیه گاه انعطاف پذیر می باشد. به این موضوع می توان از زاویه شناسایی پارامترهای سختی شرایط مرزی تیر به این صورت نگریست که با داشتن تعدادی از فرکانس های طبیعی و جای گذاری آنها درون معادله مشخصه، از آن جا که فرکانس های طبیعی باید معادله مشخصه را ارضا کنند، می توان پارامترهای سختی تکیه گاه را به دست آورد. روش شناسایی پارامترهای سختی شرایط مرزی در این قسمت ارائه

$$\frac{\partial P}{\partial \{k\}} = \begin{bmatrix} \Gamma_1(\omega_1)(v_1^T \bar{D}_1(\omega_1)^{-1} u_1) & \Gamma_2(\omega_1)(v_2^T \bar{D}_2(\omega_1)^{-1} u_2) \\ \Gamma_1(\omega_2)(v_1^T \bar{D}_1(\omega_2)^{-1} u_1) & \Gamma_2(\omega_2)(v_2^T \bar{D}_2(\omega_2)^{-1} u_2) \\ \vdots & \vdots \\ \Gamma_1(\omega_n)(v_1^T \bar{D}_1(\omega_n)^{-1} u_1) & \Gamma_2(\omega_n)(v_2^T \bar{D}_2(\omega_n)^{-1} u_2) \end{bmatrix} \quad (20)$$

$$P(\{k\}) = \begin{Bmatrix} \Gamma_1(\omega_1)(1 + k_1 v_1^T \bar{D}_1(\omega_1)^{-1} u_1) \\ \Gamma_1(\omega_2)(1 + k_1 v_1^T \bar{D}_1(\omega_2)^{-1} u_1) \\ \vdots \\ \Gamma_1(\omega_n)(1 + k_1 v_1^T \bar{D}_1(\omega_n)^{-1} u_1) \end{Bmatrix} \quad (21)$$

$$\Gamma_s(\omega_j) = \frac{|\hat{D}_s(\omega_j)|}{|\hat{D}_1(\omega_j)|}, s=1,2, j=1,2,\dots,n \quad (22)$$

در قسمت بعد با استفاده از فرکانس‌های طبیعی یک سازه شبیه‌سازی شده به تعیین پارامترهای شرایط مرزی پرداخته می‌شود.

شناسایی توسط نتایج شبیه‌سازی

یک سازه تیرمانند با سطح مقطع مستطیلی به ابعاد $1\text{cm} \times 1\text{cm}$ و طول 40cm در نظر گرفته و در نرم‌افزار اجزای محدود ANSYS مدل‌سازی می‌شود. در جهت منظور نمودن اثرات شرایط مرزی، دو بلوک به ابعاد $2\text{cm} \times 2\text{cm} \times 1\text{cm}$ به عنوان تکیه‌گاه به وجوه بالایی و پایینی یک انتهای تیر مطابق شکل (۲) متصل می‌گردد. انتهای دیگر دو بلوک ثابت فرض می‌شود. جنس تیر از آلومینیم با مشخصات مواد $E_{Al} = 69\text{ Gpa}$, $\rho_{Al} = 2700\text{ kg/m}^3$ و $\nu_{Al} = 0.33$ و جنس بلوک‌ها از لاستیک با خواص مواد $E_{Ru} = 100\text{ Mpa}$, $\rho_{Ru} = 690\text{ kg/m}^3$ و $\nu_{Ru} = 0.45$ در نظر گرفته می‌شود. رفتار بلوک‌های لاستیکی خطی فرض می‌شود. برای مش‌بندی مدل اجزای محدود از المان solid185 استفاده شده است. با تحلیل مودال مدل اجزای محدود، فرکانس‌های طبیعی مودهای

که در آن،

$$\hat{D}_1(\omega_j) = \bar{D}(\omega_j) + k_2 u_2 v_2^T, \quad j=1,2,\dots,n \quad (16)$$

$$\hat{D}_2(\omega_j) = \bar{D}(\omega_j) + k_1 u_1 v_1^T, \quad j=1,2,\dots,n \quad (17)$$

طبق معادله مشخصه $|D(\omega_j)| = 0$. بنابراین با دترمینان گرفتن از طرفین رابطه (۱۵)، معادله‌ای برحسب پارامترهای مجهول شرایط مرزی به شکل زیر به دست می‌آید [11].

$$P_j(k_1, k_2) = P_j(\{k\}) = |\hat{D}_s(\omega_j)| \left(1 + k_s v_s^T \hat{D}(\omega_j)^{-1} u_s\right) = 0, \quad j=1,2,\dots,n, \quad s=1 \text{ or } 2 \quad (18)$$

در رابطه (۱۸) بردار پارامترهای مجهول شرایط مرزی می‌باشد. با نوشتن معادله (۱۸) برای همه فرکانس‌های طبیعی اندازه‌گیری یا شبیه‌سازی شده، یک دسته معادله غیرخطی حاکم بر پارامترهای شرایط مرزی به شکل $P\{k\} = 0$ به دست می‌آید، که در آن $P = [P_1, P_2, \dots, P_n]^T$. به منظور تعیین پارامترهای مجهول می‌توان دسته معادلات غیرخطی را به صورت عددی حل نمود. با فرض مقادیری اولیه برای پارامترهای مجهول شرایط مرزی و خطی‌سازی معادلات غیرخطی می‌توان پارامترهای مجهول را در یک فرآیند تکرار به دست آورد. بردار پارامترهای مجهول در مرحله تکرار $r+1$ از رابطه $\{k\}^{r+1} = \{k\}^r + \{\delta k\}^r$ [10]

$$\{\delta k\}^r = - \left(\frac{\partial P}{\partial \{k\}} \right)^{-1} P(\{k\}^r) \quad (19)$$

در رابطه (۱۹)،

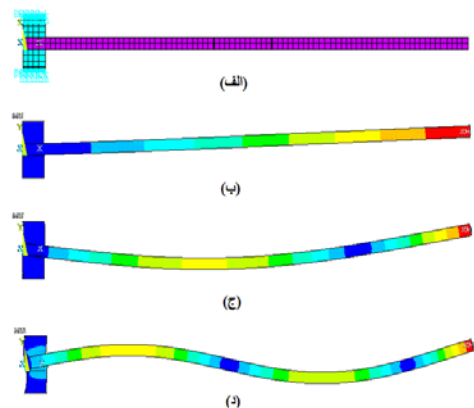
جدول ۱ مقایسه فرکانس های طبیعی (Hz) برای نتایج شبیه سازی

مود ۴	مود ۳	مود ۲	مود ۱	
۱۹۳۹/۵۳	۹۹۵/۲۴	۳۵۶/۸۲	۵۷/۰۷	شبیه سازی (صلب)
۱۳۷۸/۲	۶۹۴/۲۴	۲۲۷/۷۸	۲۴/۴۱	شبیه سازی ($\rho_{Ru} \neq 0$)
۱۳۸۴/۹	۶۹۴/۷۳	۲۲۷/۸	۲۴/۴۱	شبیه سازی ($\rho_{Ru} = 0$)
۱۲۳۴/۸	۶۷۰/۲۴	۲۳۰/۴۳	۲۴/۴۰	شناسایی
-۱۰/۴۱	-۳/۴۶	۱/۱۶	-۰/۰۲	خطا (%)

با جای گذاری فرکانس های طبیعی حاصل از تحلیل اجزای محدود (برای حالت $\rho_{Ru} \neq 0$) درون معادلات (۱۸-۲۲) و حل معادله (۱۹) به صورت تکرار، پارامترهای شرایط مرزی شناسایی می شوند. برای این منظور با انتخاب یک دسته مقادیر اولیه برای پارامترها ($k_{\theta 0} = 1000 \text{ Nm/rad}$ و $k_{w0} = 1 \times 10^8 \text{ N/m}$) و حل معادله (۱۹) در تعداد تکرارهای مختلف، پارامترهای شرایط مرزی به دست می آیند. نمودار تغییرات تابع هدف یعنی $\|P(\{k\})\|$ و هم چنین پارامترهای شرایط مرزی در طول فرآیند شناسایی در شکل (۳) نشان داده شده است. پس از ۵۰ مرحله تکرار تابع هدف به سمت صفر همگرا می شود و پارامترهای شرایط مرزی به دست می آیند. پارامترهای شرایط مرزی به دست آمده برای تکیه گاه انعطاف پذیر به ترتیب برابر با $k_{\theta} = 175.229 \text{ Nm/rad}$ و $k_w = 5.829 \times 10^5 \text{ N/m}$ می باشند. برای بررسی دقت مدل شناسایی شده، فرکانس های طبیعی آن با فرکانس های طبیعی سازه واقعی باهم مقایسه می شوند. این مقایسه در جدول (۱) انجام شده است. خطای قابل قبول بین دو دسته از فرکانس های طبیعی (مدل شناسایی شده و مدل شبیه سازی شده) نشان دهنده دقت مدل شناسایی شده است. در قسمت بعد روشی تخمینی از پارامترهای سختی تکیه گاه انعطاف پذیر به دست آمده و با مقادیر سختی شناسایی شده برای شرایط مرزی مقایسه می شوند.

خمشی آن استخراج می شوند. فرکانس های طبیعی مودهای خمشی در جدول (۱) و تعدادی از شکل مودها در شکل (۲) قابل مشاهده می باشند.

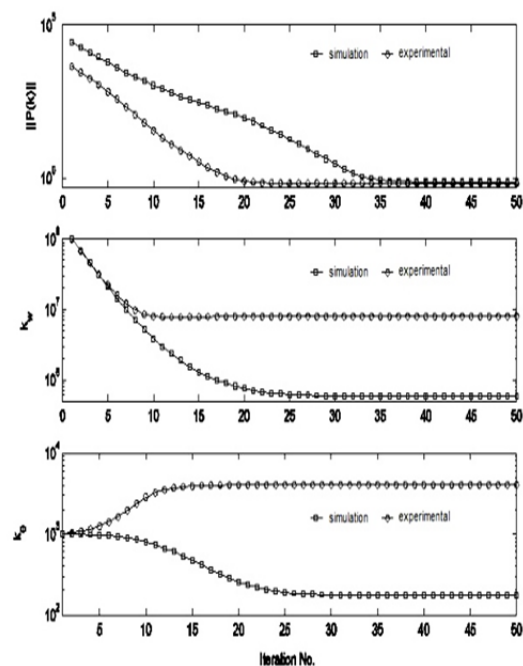
برای بررسی اثرات اینرسی تکیه گاه انعطاف پذیر روی فرکانس های طبیعی و شکل مودهای سازه، تحلیل مودال مدل اجزای محدود با بی جرم فرض نمودن بلوک های لاستیکی ($\rho_{Ru} = 0$) نیز انجام می شود. در جدول (۱) فرکانس های طبیعی برای حالت با و بدون جرم بودن بلوک های لاستیکی با هم مقایسه شده اند. همان گونه که فرکانس های طبیعی نشان می دهند، اثرات جرمی بلوک های لاستیکی بسیار ناچیز و قابل صرف نظر نمودن می باشد. از این رو تحلیل دینامیکی انجام شده در قسمت های قبل با فرض ناچیز بودن اثرات اینرسی بلوک های جرمی قابل اعتبار است و در ادامه برای شناسایی پارامترهای شرایط مرزی مورد استفاده قرار می گیرد. هم چنین به منظور بررسی اثر انعطاف پذیری بلوک ها (تکیه گاه های) لاستیکی روی فرکانس های طبیعی تیر، در جدول (۱) فرکانس های طبیعی تیر با شرایط مرزی صلب نیز ارائه شده است. همان گونه که نتایج فرکانس های طبیعی نشان می دهد، پس از استفاده از بلوک های لاستیکی به دلیل ایجاد انعطاف پذیری در تکیه گاه تیر، فرکانس های طبیعی به شدت کاهش می یابند.

شکل ۲ مدل اجزای محدود تیر با تکیه گاه انعطاف پذیر (الف)، سه شکل مود خمشی اول (ب-د)

ارزیابی صحت پارامترهای شناسایی شده

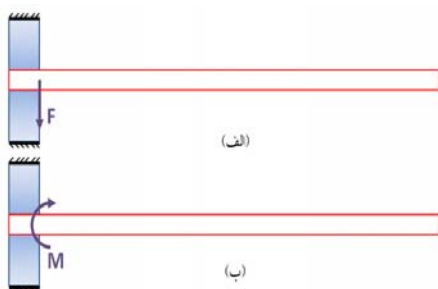
در این قسمت به بررسی صحت پارامترهای سختی شناسایی شده برای تکیه‌گاه سازه تیرمانند پرداخته می‌شود. برای انجام این کار باید تخمینی از پارامترهای سختی تکیه‌گاه به دست آورد. تخمین پارامترهای سختی تکیه‌گاه را می‌توان با انجام تحلیل‌های استاتیکی به روشی که در ادامه تشریح می‌شود به دست آورد.

شکل ۳ تغییرات تابع هدف و پارامترهای شرایط مرزی در فرآیند شناسایی، شبیه‌سازی (□) و تجربی (○).

(جابه جایی) زاویه‌ای محل اثر گشتاور Θ تعیین می‌شود. با فرض رابطه خطی $M = k_\theta \Theta$ بین گشتاور اعمالی و تغییر شکل زاویه‌ای سختی پیچشی تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر به دست می‌آید. لازم بذکر است چون امکان اعمال گشتاور به المان solid185 وجود ندارد، گشتاور M با استفاده از یک زوج نیرو شبیه‌سازی شده است.

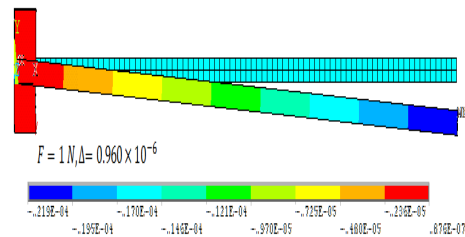
نتایج تحلیل استاتیکی (کانتور جابه‌جایی) به منظور تخمین k_w در شکل (۵) ارائه شده است. در جدول (۲) مقادیر ضرایب سختی تخمینی و شناسایی شده باهم مقایسه شده‌اند. همان‌گونه که نتایج ارائه شده در جدول (۲) نشان می‌دهد روش شناسایی ارائه شده به خوبی قادر به تعیین پارامترهای سختی تکیه‌گاه با استفاده از فرکانس‌های طبیعی سازه می‌باشد. در مورد اختلاف موجود بین مقادیر سختی شناسایی شده و تخمینی باید به این نکته توجه نمود، که در مدل دینامیکی که براساس آن پارامترهای تکیه‌گاه شناسایی شده‌اند، اثر تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر تیر در یک نقطه به صورت فنرهای خطی و پیچشی مدل‌سازی شده است. در حالی که در سازه واقعی (مدل اجزای محدود) تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر در یک محدوده طولی (در این مثال 2cm) قرار می‌گیرد و دینامیک سازه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین اختلاف بین فرکانس‌های طبیعی که در جدول (۱) گزارش شده است و اختلاف بین پارامترهای سختی تکیه‌گاه ارائه شده در جدول (۲) را می‌توان به اثر توزیعی تکیه‌گاه در مدل اجزای محدود و اثر نقطه‌ای تکیه‌گاه در مدل دینامیکی نسبت داد.

شکل ۴ نحوه اعمال نیرو و گشتاور برای تخمین پارامترهای سختی تکیه‌گاه

به منظور تعیین k_w نیروی F مطابق شکل (۴-الف) به سازه در محل تکیه‌گاه وارد و با تحلیل استاتیکی مدل اجزای محدود تغییر شکل (جابه‌جایی) عمودی محل اثر نیرو (Δ) تعیین می‌شود. با توجه به رفتار خطی مدل اجزای محدود می‌توان فرض نمود $F = k_w \Delta$ و با استفاده از این رابطه تخمینی از سختی نرمال تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر در محل اعمال نیرو به دست آورد. به صورت مشابه، جهت تعیین k_θ گشتاور M مطابق شکل (۴-ب) به سازه در محل تکیه‌گاه وارد و با تحلیل استاتیکی مدل اجزای محدود تغییر شکل

$\nu = 0.45$ فرض می‌شوند. نتایج نهایی در جدول‌های (۳ و ۴) ارائه شده‌اند. مقادیر تخمینی سختی تکیه‌گاه با مقادیر شناسایی شده در جدول (۳) مقایسه شده‌اند.

شکل ۵ کانتور جابه‌جایی تیر بر اثر اعمال نیرو در محل تکیه‌گاه

جدول ۲ مقادیر سختی تخمینی و شناسایی شده برای تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر

k_{θ} ($\frac{Nm}{rad}$)	k_w ($\frac{N}{m}$)	
181.96	8.19×10^5	مقادیر تخمینی
175.229	5.829×10^5	مقادیر شناسایی

در قسمت بعد به بررسی اثر سختی تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر روی نتایج شناسایی شده پرداخته می‌شود.

بررسی اثر سختی تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر

سختی (مدول الاستیسیته) تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر ممکن است نتایج شناسایی را تحت تأثیر قرار دهد. در این قسمت به بررسی اثر سختی تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر روی نتایج شناسایی شده پرداخته می‌شود. برای این منظور سه مقدار مختلف برای مدول الاستیسیته بلوک‌های قرار گرفته به جای تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر در نظر گرفته می‌شود و پس از تحلیل مودال و تعیین فرکانس‌های طبیعی، به شناسایی پارامترهای سختی تکیه‌گاه پرداخته می‌شود. هم‌چنین تخمین پارامترهای سختی تکیه‌گاه با استفاده از روش ارائه شده در قسمت قبل نیز به دست می‌آیند و با مقادیر شناسایی شده مقایسه می‌شوند. مقادیر مدول الاستیسیته در نظر گرفته شده برای بلوک‌های قرار گرفته به جای تکیه‌گاه الاستیک در مدل اجزای محدود به ترتیب $E_1 = 200 \text{ Mpa}$ (حالت اول)، $E_2 = 1 \text{ Gpa}$ (حالت دوم) و $E_3 = 3 \text{ Gpa}$ (حالت سوم) در نظر گرفته می‌شود. چگالی و مدول یانگ برای همه حالت‌ها برابر با $\rho = 690 \text{ kg/m}^3$

جدول ۳ مقایسه ضرایب سختی تخمینی و شناسایی شده

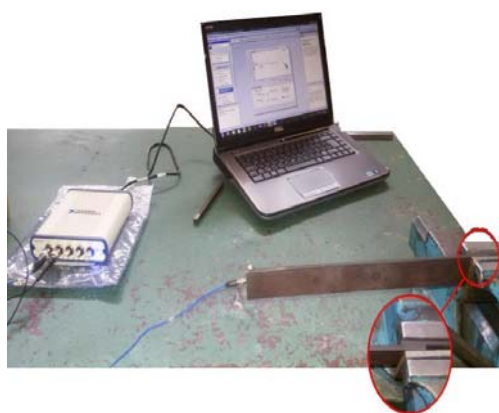
k_{θ} ($\frac{Nm}{rad}$)	k_w ($\frac{N}{m}$)	
حالت اول		
347.3	1.63×10^6	مقادیر تخمینی
345.52	8.14×10^5	مقادیر شناسایی
حالت دوم		
1.28×10^3	7.7×10^6	مقادیر تخمینی
1.54×10^3	2.32×10^6	مقادیر شناسایی
حالت سوم		
2.37×10^3	2.06×10^7	مقادیر تخمینی
3.75×10^3	5.16×10^6	مقادیر شناسایی

در جدول (۴) فرکانس‌های طبیعی حاصل از مدل اجزای محدود و حاصل از مدل شناسایی شده برای حالت‌های سه‌گانه فوق‌الذکر باهم مقایسه شده‌اند.

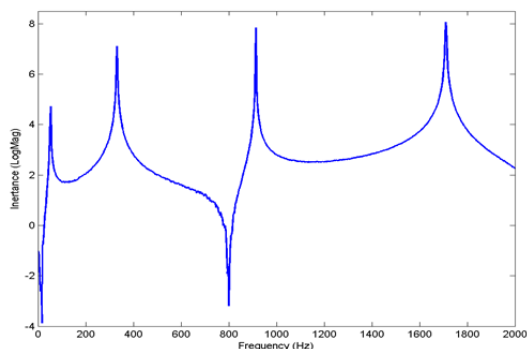
جدول ۴ مقایسه فرکانس‌های طبیعی شبیه‌سازی و شناسایی

مود ۴	مود ۳	مود ۲	مود ۱	
حالت اول				
1434.6	715.66	239.56	31.029	شبیه‌سازی
1305.6	697.42	241.9	31.036	شناسایی
-8.99	-2.55	0.98	0.024	خطا (%)
حالت دوم				
1542.67	784.35	277.51	43.468	شبیه‌سازی
1491.2	778.96	278.71	43.476	شناسایی
-3.34	-0.69	0.43	-0.017	خطا (%)
حالت سوم				
1621.33	830.97	297.47	47.487	شبیه‌سازی
1600.6	829.26	298.02	47.483	شناسایی
-1.3	-0.21	0.18	-0.008	خطا (%)

و در انتها پردازش توسط نرم افزار لب ویو نمودارهای پاسخ فرکانسی اندازه گیری می شوند. با استفاده از نمودارهای پاسخ فرکانسی فرکانس های طبیعی استخراج می شوند. آرایش انجام آزمایش در شکل (۶) نشان داده شده است. شکل (۷) نمونه ای از نمودارهای پاسخ فرکانسی اندازه گیری شده را نشان می دهد. فرکانس های طبیعی حاصل از نمودارهای پاسخ فرکانسی در جدول (۵) ارائه شده اند.

شکل ۶ آرایش انجام آزمایش

شکل ۷ نمودار پاسخ فرکانسی

جدول ۵ مقایسه فرکانس های طبیعی (Hz) برای نتایج تجربی

مُد ۴	مُد ۳	مُد ۲	مُد ۱	
۲۱۰۳/۳	۱۰۷۳/۶	۳۸۳/۳۸	۶۱/۲۰۳	تکیه گاه صلب
۱۸۳۲	۹۲۴	۳۲۹	۵۲	تجربی
۱۷۱۰/۴	۹۱۳/۲۷	۳۳۱/۲۹	۵۲	شناسایی
-۶/۶۴	-۱/۱۶	۰/۶۹	-۰/۰۱	خطا (%)

نتایج ارائه شده در جدول های (۳ و ۴) نشان می دهد که تغییر سختی تکیه گاه تأثیر چندانی روی نتایج شناسایی شده ندارد. به عبارت دیگر روش مورد استفاده در این مقاله قادر به شناسایی پارامترهای سختی معادل شرایط مرزی سازه های تیرمانند برای بازه وسیعی از مدول الاستیسیته تکیه گاه انعطاف پذیر می باشد. در قسمت بعد به ارزیابی دقت روش مورد استفاده در این مقاله با استفاده از نتایج تجربی پرداخته می شود.

شناسایی توسط نتایج تجربی

در این قسمت با استفاده از نتایج تجربی به شناسایی پارامترهای شرایط مرزی یک تیر دارای تکیه گاه انعطاف پذیر پرداخته می شود. تیری فولادی به ابعاد سطح مقطع $3\text{cm} \times 0.6\text{cm}$ و طول 28.3cm توسط دو قطعه فولادی به ابعاد $3\text{cm} \times 3\text{cm} \times 0.6\text{cm}$ مطابق شکل (۶) به تکیه گاه متصل می شود. قطعات فولادی استفاده شده در تکیه گاه، ایجاد یک تکیه گاه غیرصلب می کنند که در این قسمت هدف شناسایی پارامترهای سختی معادل خطی و پیچشی متناظر با تکیه گاه تیر با استفاده از تئوری تشریح شده در قسمت های قبلی و به کمک فرکانس های طبیعی می باشد. خواص مواد تیر فولادی به صورت $\rho_{st} = 7828 \text{ kg/m}^3$, $E_{st} = 200 \text{ Gpa}$ در نظر گرفته می شود.

برای اندازه گیری فرکانس های طبیعی از آزمایش مودال تجربی استفاده می شود. برای این منظور، تیر با استفاده از یک چکش مودال در یک نقطه تحریک می شود. نیروی اعمالی به تیر و پاسخ دینامیکی آن به ترتیب با استفاده از نیروسنج قرار گرفته روی چکش و شتاب سنج نصب شده در نوک تیر اندازه گیری می شود. شتاب سنج و نیروسنج مورد استفاده ساخت شرکت Kistler می باشد. با انتقال سیگنال های نیرو و شتاب به یک کارت داده برداری مدل NI USB-4432

حاصل از مدل شناسایی شده با سازه اصلی با دقت قابل قبولی به هم نزدیک باشند، مقادیر سختی شناسایی شده نیز به مقادیر سختی واقعی نزدیک می‌باشند. مقایسه نتایج ارائه شده در جدول‌های (۳-۱) نشان می‌دهند که روش مورد استفاده در تعیین پارامترهای شرایط مرزی موفق بوده است.

نتیجه‌گیری

در این مقاله به شناسایی پارامترهای شرایط مرزی برای تیرهایی که به صورت غیرصلب به تکیه‌گاه متصل شده‌اند پرداخته شده است. برای این منظور یک روش شناسایی بر پایه استفاده از فرکانس‌های طبیعی در معادله مشخصه دینامیکی معرفی می‌شود. با مینیمم نمودن نرم بردار معادلات مشخصه به ازای فرکانس‌های طبیعی در مراحل تکرار مختلف، پارامترهای شرایط مرزی به دست می‌آیند. دقت روش شناسایی با استفاده از نتایج تجربی و شبیه‌سازی شده ارزیابی شده است. نتایج شناسایی نشان می‌دهد که روش مورد استفاده دقت لازم برای تعیین پارامترهای شرایط مرزی را دارا می‌باشد. هم‌چنین اثر تغییرات سختی تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر روی مقادیر شناسایی شده برای شرایط مرزی نیز مورد بررسی قرار گرفت.

فهرست علائم

E	مدول الاستیسیته	Pa
k_w	سختی فنر خطی	N/m
k_θ	سختی فنر پیچشی	Nm/rad
A	سطح مقطع	m^2

علائم یونانی

ρ	چگالی	Kg/m^3
ν	ضریب پواسون	
ω	فرکانس طبیعی	Hz

به منظور ارزیابی میزان تأثیر تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر روی فرکانس‌های طبیعی، فرکانس‌های طبیعی یک سرگردار (تکیه‌گاه صلب) با مشخصات هندسی و خواص مواد مشابه سازه آزمایشی به صورت تئوری محاسبه و در جدول (۵) با فرکانس‌های طبیعی سازه واقعی (با تکیه‌گاه انعطاف‌پذیر) مقایسه شده است. همان‌گونه که جدول (۵) نشان می‌دهد انعطاف‌پذیری ایجاد شده در تکیه‌گاه سازه واقعی توسط بلوک‌های فولادی باعث کاهش فرکانس‌های طبیعی آن نسبت به یک سازه گردار شده است. لازم به ذکر است که فرکانس‌های طبیعی تیر با تکیه‌گاه صلب از حل معادله مشخصه آن یعنی $\cos(\lambda L) \cosh(\lambda L) + 1 = 0$ به دست می‌آید.

برای شناسایی پارامترها از روابط ارائه شده در بخش روش شناسایی پارامترهای شرایط مرزی استفاده می‌شود. با در نظر گرفتن یک دسته مقادیر اولیه برای پارامترهای سختی شرایط مرزی ($k_{\theta 0} = 1000 \text{ Nm/rad}$ و $k_{w0} = 1 \times 10^8 \text{ N/m}$) جای‌گذاری فرکانس‌های طبیعی حاصل از آزمایش درون روابط (۲۲-۱۸) و حل معادله (۱۹) به صورت تکرار، پارامترهای شرایط مرزی به صورت $k_\theta = 4060.7 \text{ Nm/rad}$ و $k_w = 7.983 \times 10^6 \text{ N/m}$ شناسایی می‌شوند. تغییرات تابع هدف و پارامترهای تکیه‌گاه در فرآیند شناسایی در شکل (۳) نشان داده شده است. فرکانس‌های طبیعی حاصل از مدل شناسایی شده با فرکانس‌های طبیعی آزمایش در جدول (۳) مقایسه شده‌اند. باتوجه به این‌که مقادیر واقعی پارامترهای تکیه‌گاه برای سازه نشان داده شده در شکل (۶) در دسترس نمی‌باشد، برای بررسی دقت پارامترهای شناسایی شده تنها به مقایسه فرکانس‌های طبیعی بسنده می‌شود. زیرا همان‌گونه که برای سازه شبیه‌سازی شده نشان داده شد، در صورتی که فرکانس‌های طبیعی

مراجع

1. Guo, T., Li, L., Cai, L. and Zhao, Y., "Alternative method for identification of the dynamic properties of bolted joints", *Mechanical Science and Technology*, Vol. 26, No. 10, pp. 3017-3027, (2012).
2. Valle, J.L.Z., Blasco, J.A., Martinez, M.P.G., Gimeno, J.M.F. and Dieguez, M.G., "Modelling and calibration of a beam-column joint based on modal data", *Computers and Structures*, Vol. 108-109, pp. 31-41, (2012).
3. Gant, F., Rouch, P., Louf, F. and Champany, L., "Definition and updating of simplified models of joint stiffness", *Solids and Structures*, Vol. 48, pp. 775-784, (2011).
4. Tol, S. and Ozguven, H.N., "Dynamic characterization of bolted joints using FRF decoupling and optimization", *Mechanical Systems and Signal Processing*, Vol. 54-55, pp. 124-138, (2015).
5. Cao, H., Li, B. and He, Z., "A joint stiffness identification method based on finite element modeling and frequency response functions", *Vibroengineering*, Vol. 14, Issue. 2, pp. 611-620, (2012).
6. Hwang, H.Y., "Identification techniques of structure connection parameters using frequency response functions", *Sound and Vibration*, Vol. 212, No. 3, pp. 469-479, (1998).
7. Zhang, B., Waters, T.P. and Mace, B.R., "Identifying joints from measured reflection coefficients in beam-like structures with application to a pipe support", *Mechanical Systems and Signal Processing*, Vol. 24, pp. 784-795, (2010).
8. Ahmadian, H., Mottershead, J.E. and Friswell, M.I., "Boundary condition identification by solving characteristic equations", *Sound and vibration*, Vol. 247, No. 5, pp. 755-763, (2001).
9. Li, W.L., "A new method for structural model updating and joint stiffness identification", *Mechanical Systems and Signal Processing*, Vol. 16, No. 1, pp. 155-167, (2002).
10. Jalali, H., "Linear contact interface parameter identification using dynamic characteristic equation", *Mechanical Systems and Signal Processing*, Vol. 66-67, pp. 111-119, (2016).
11. Harville, D.A., "*Matrix Algebra from a Statistician's Perspective*", Springer-Verlag publication. Inc., New York, pp. 1-11, (1997).